

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כג

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יב"ח ט"א

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית

העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כג

מספר הקרואים ביום טוב

נתבאר, שלדעת משנתנו, יום טוב, מאחר שיש בו מעלה על ראשי חודשים וחולו של מועד, שהוא אסור בעשיית מלאכה, לפיכך הוסיפו בו קרוא אחד יותר מהם, ולכן קוראים בו **חמישה** קרואים. ודין זה הכל מודים בו.

מספר הקרואים ביום הכפורים ובשבת

לדעת משנתנו, יום הכפורים, מאחר שיש בו מעלה על יום טוב, שהמחללו ענוש כרת, לפיכך הוסיפו בו קרוא אחד יותר מיום טוב, ולכן קוראים בו **ששה קרואים**. **ושבת**, מאחר שיש בה מעלה על יום הכפורים, שהמחללה ענוש סקילה, לפיכך הוסיפו בה קרוא אחד יותר מיום הכפורים, ולכן קוראים בה **שבעה קרואים**.

ודעת רבי ישמעאל בברייתא כדעת משנתנו, שביום הכפורים קוראים ששה ובשבת שבעה.

ולדעת רבי עקיבא, בשבת קוראים ששה קרואים, וביום הכפורים שבעה קרואים. ואפשר טעמו משום שיום הכפורים יש בו מעלה משבת שהוא אסור באכילה ושתיה.

הוספת קרואים ביום טוב

ביום הכפורים ובשבת

לדעת משנתנו ודעת תנא דבי רבי ישמעאל, ביום טוב ויום הכפורים ושבת, אין פוחתים בהם ממספר הקרואים האמור בהם, אבל אם רוצים להוסיף על המספר, רשאים.

והטעם לכך, כי אין בתוספת זו ביטול מלאכה, שהרי שבת ויום הכיפורים ויום טוב אסורים בעשיית מלאכה.

ומהטעם הזה, בשבת ויום הכיפורים ויום טוב גם כן מפטירים בנביא.

ולענין זה, דעת רבי עקיבא כדעת משנתנו, שבשבת ויום הכיפורים ויום טוב מותר להוסיף על מספר הקרואים.

ולדברי תנא אחר, דעת רבי ישמעאל, שגם שבת ויום כיפורים ויום טוב אין לשנות בהם כלל מהמספר הקרואים האמור בהם, לא לפחות ולא להוסיף.

ביום טוב מאחרים לבוא

לבית הכנסת וממהרים לצאת

ביום טוב מצווה לשמוח ולאכול בו סעודה, והיא סעודת מצווה.

ומאחר שהיא סעודת מצווה יש לטרוח ולהכין את סעודה לפני שבאים לבית הכנסת כדי שתהיה מוכנה כשחוזרים.

ומאחר שאפשר להכין את הסעודה של יום טוב גם ביום טוב עצמו, שהרי מותר לעשות מלאכה ביום טוב כשהדבר לצורך אכילה, לפעמים מתאחרים בהכנת הסעודה ביום טוב עצמו, ודבר זה גורם לאחר לבוא לבית הכנסת.

ומאחר שיש מצווה לשמוח ביום טוב ולאכול בו, אין לעכב את הסעודה, ולכן ממהרים לצאת מבית הכנסת, כדי לקיים מצוות שמחת יום טוב.

בשבת ממהרים לבוא לבית

הכנסת וממהרים לצאת

בשבת יש לעשות סעודה משום מצוות עונג שבת.

ומאחר שהיא סעודת מצווה יש לטרוח ולהכין את סעודה לפני שבאים לבית הכנסת כדי שתהיה מוכנה כשחוזרים.

ואולם מאחר שאסור לעשות מלאכה בשבת, יש לסיים את כל ההכנות מערב שבת, ואם כן מכניסת שבת הסעודה כבר מוכנה ואין דבר שמעכב את הביאה לבית הכנסת ולפיכך

קישור לקבלת ה"בקי צור" 

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כג

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יבלחט"א

ממהרים לבוא לבית הכנסת.

ומאחר שיש מצווה לענג את השבת ולאכול בה, **אין לעכב את הסעודה, ולכן גם ממהרים לצאת מבית הכנסת, לענג את השבת בסעודה.**

ביום הכיפורים ממהרים לבוא

לבית הכנסת וממהרים לצאת

ביום הכיפורים אסור לאכול ואין בו שום סעודה.

ואם כן, מכניסת יום הכיפורים אין דבר שמעכב את הביאה לבית הכנסת, ולפיכך **ממהרים לבוא לבית הכנסת.**

ולכאורה מהטעם הזה עצמו שאין סעודה ביום הכיפורים אין דבר שגורם למהר את היציאה מבית הכנסת ולכן מאחרים לצאת. אך בגמרא אמרו בזה טעמים אחרים.

מתחילה רצו לומר, שהברייתא בה נשנה דין זה, **שביום הכפורים מאחרים לצאת, היא כדעת רבי עקיבא, והאיחור הוא מחמת ריבוי הקרואים, שכן לדעתו ביום הכיפורים יש שבעה קרואים.**

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שברייתא זו היא כדעת רבי ישמעאל האומר שביום הכיפורים יש ששה קרואים, והאיחור הוא משום שהתפילה עצמה ארוכה יותר, שאומרים בה את סדר עבודת היום של הכהן הגדול.

שלושה חמישה ושבעה כנגד מי

נתבאר, שבשני וחמישי ושבת במנחה קוראים שלושה, וביום טוב קוראים חמישה, ובשבת קוראים שבעה. ונאמרו שני טעמים, כנגד מה תקנו מספרים אלו של קרואים.

טעם אחד אמרו רבי יצחק בר נחמני, וטעם אחד אמרו רבי שמעון בן פזי או רבי שמואל בר נחמני.

א. כנגד ברכת כהנים.

שלושה קרואים כנגד פסוק ראשון של ברכת כהנים שיש בו שלוש מילים, "יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ" (במדבר ו' כ"ד).

חמישה קרואים כנגד פסוק שני של ברכת כהנים שיש בו חמש מילים, "יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִחַנְּךָ" (במדבר ו' כ"ה).

ושבעה קרואים כנגד פסוק שלישי של ברכת כהנים שיש בו שבע מילים, "יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם" (במדבר ו' כ"ו).

ב. כנגד מניינים חשובים שמצינו אצל המלכות.

שלושה קרואים כנגד שלשה שומרי הסף הנזכרים בסוף ספר מלכים, "שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסֵּף" (מלכים ב' כ"ה י"ח).

חמישה קרואים כנגד חמישה מרואי פני המלך, הנזכרים גם הם בסוף ספר מלכים, "וַיַּחַמְשֶׁה אֲנָשִׁים מְרֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ" (מלכים ב' כ"ה י"ט).

ושבעה קרואים כנגד שבעה רואי פני המלך, הנזכרים במגילה "שִׁבְעַת שָׂרֵי פָּרֶס וּמְדֵי רְאִי פְנֵי הַמֶּלֶךְ" (אסתר א' י"ד).

רב יוסף אינו מונע דבר לימוד מתלמידיו

רב יוסף שנה לתלמידיו עניין זה שתקנו שלושה חמישה ושבעה כפי הטעם השני המבואר לעיל.

שאל אותו אביו, ועד עתה מדוע לא פירשת לנו דבר זה?

השיב לו רב יוסף, לא ידעתי שאתה צריך לו, כלומר שאתה מבקש טעם הדבר, וכי עד היום היה דבר שבקשתם לדעת טעמו ולא אמרתי לכם?

ששה של יום הכפורים כנגד מי

יעקב מינאה [=המין] שאל את רב יהודה, כנגד מי תקנו ששה קרואים של יום הכפורים.

והשיב לו, **כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא, וששה משמאלו. שנאמר, "וַיַּעֲמֵד עֶזְרָא הַסֹּפֵר עַל מְגִדְל עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לְדָבָר וַיַּעֲמֵד אֶצְלוֹ" (א) מִתְתִּיחַ (ב) וְשָׁמַע (ג) וַעֲנִיחַ (ד) וְאוֹרִיחַ (ה) וְחִלְקִיחַ (ו) וּמַעֲשִׂיחַ עַל יָמֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ (א)**

קישור לקבלת ה"בקי צור"  

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כג

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יבלחט"א

פְּדָיָה (ב) וּמִיֶּשֶׁאֵל (ג) וּמִלְכָּיָה (ד) וְחָשִׁים (ה)

וְחִשְׁבֵּדְנָה (ו) וְזַכְרְיָה מְשֻׁלָּם" (נחמיה ח' ד').

וְזַכְרְיָה מְשֻׁלָּם איש אחד הוא שנקרא כן,

זְכָרְיָה הוא שמו וכונה בשם מְשֻׁלָּם משום

שהיה שלם במעשיו.

אשה וקטן עולים למנין שבעה

נתבאר, שבשבת יש שבעה קרואים שקוראים

בתורה.

ומבואר בברייתא, שהכל עולים למנין שבעה,

אפילו קטן ואפילו אשה, אבל אמרו חכמים,

אשה לא תקרא בתורה, מפני כבוד צבור.

מפטיר מהשבעה או נוסף על השבעה

נתבאר, שבשבת יש שבעה קרואים. וכמו כן

נתבאר, שבשבת מפטירין בנביא, כלומר אחר

הקריאה בתורה מסיימים בקריאה בנביא.

ואותו שמפטיר בנביא, קורא תחילה בתורה,

מפני כבוד התורה, שלא יהא כבוד תורה וכבוד

נביא שווה, שקוראים בזה כמו זה, אלא בתורה

קוראים מחמת עצמה, ובנביא קוראים כהמשך

לקריאת תורה.

ונחלקו רב הונא ורבי ירמיה בר אבא, אם

המפטיר שקורא תחילה בתורה, מאחר

שקורא בתורה, עולה קריאתו זו למנין שבעה,

ויכולים לקרוא לשה ולו. או מאחר שכל

קריאתו היא מפני כבוד תורה כפי שנתבאר

ולא משום חובה, אינו עולה למנין שבעה,

ומלבדו יש לקרוא לשבעה קרואים, והוא

יקרא שמיני ויפטיר.

פסוקי ההפטרה לא פחות מעשרים ואחד

מבואר בברייתא, שהמפטיר בנביא, לא

יפחות מעשרים ואחד פסוקים, כדי שתהיה

קריאת ההפטרה כנגד קריאת התורה,

ובתורה קראו שבעה, וכל אחד קרא לכל

הפחות שלושה פסוקים.

ומתחילה רצו להביא מכאן ראיה, שמפטיר

עולה למנין שבעה, כי אם אינו עולה, בתורה

קראו שמונה קרואים, כל אחד לכל הפחות

שלושה פסוקים, סך הכל עשרים וארבעה

פסוקים, ואם כן, תהא ההפטרה עשרים

וארבעה פסוקים.

ודחו זאת ואמרו, שגם אם אין המפטיר עולה

למנין שבעה, וקראו בתורה שמונה קרואים,

עשרים וארבעה פסוקים, רק שבעה מהם

קראו לשם חובה, שהרי השמיני קרא רק

משום כבוד התורה, ודי בכך שתהא ההפטרה

כנגד עשרים ואחד פסוקים של קריאת חובה.

להפטיר בפחות מעשרים ואחד פסוקים

נתבאר שהמפטיר בנביא לא יפחות מעשרים

ואחד פסוקים. ויש שני אופנים, שבהם תהא

ההפטרה גם פחות מעשרים ואחד פסוקים.

א. היכא דסליק עניינא.

אם נשלם הענין בפחות מעשרים ואחד

פסוקים, אין צריך להוסיף פסוקים כדי

שתהא ההפטרה עשרים ואחד פסוקים.

כגון כשמפטירין "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

עֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל זְבַחֵיכֶם וְאָכְלוּ בִּשְׂרֵי" (ירמיהו ז')

כ"א), שההפטרה קצרה מעשרים ואחד

פסוקים, כי נשלם הענין בפחות מעשרים

ואחד פסוקים.

ב. מקום שיש תורגמן.

לדברי רב תחליפא בר שמואל, הדין הזה שאין

להפטיר בפחות מעשרים ואחד פסוקים,

נאמר במקום שאין מתורגמן.

אבל במקום שיש תורגמן שמתרגם את

ההפטרה, מאחר שעל ידו קריאת ההפטרה

מתארכת, רשאים להפטיר גם פחות מעשרים

ואחד פסוקים, מפני טורח ציבור.

וכן אמר רב שמואל בר אבא, שפעמים הרבה

היה עומד לפני רבי יוחנן ומפטיר, וכשהיה

קורא עשרה פסוקים, היה אומר לו רבי יוחנן

להפסיק. ולכאורה יש ללמוד מדבריו, שגם

במקום שיכולים להפטיר בפחות מעשרים

ואחד פסוקים, מכל מקום מעשרה פסוקים

לא יפחתו.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כג

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יבלחט"א

כל דבר שבקדושה טעון עשרה

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, נאמר,

"וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם" (ויקרא כ"ב ל"ב).

שכך משמעות הכתוב, "וְנִקְדַּשְׁתִּי", כאשר

מקדשים אותי ואומרים דבר שבקדושה,

הדבר יהיה דווקא "בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" שהם

עשרה מישראל.

ומכאן שכל דבר שבקדושה, לא יהא פחות

מעשרה.

ועניין זה שכוונת הכתוב "בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

משמעותו בעשרה מישראל למד בגזרה שווה

כפולה.

שנאמר בעשרת המרגלים, "עַד מָתִי לַעֲדָה

הָרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי אֶת תְּלֹנוֹת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי שְׁמַעְתִּי" (במדבר י"ד

כ"ז), ומכאן שכל מקום שנאמר עדה הם

עשרה מישראל.

ונאמר בעניין קרח, "הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת

וְאֶכְלָה אִתְּם כָּרְגַע" (במדבר ט"ז כ"א), ויש ללמוד

בגזרה שווה שגם בכתוב הזה הכוונה לעשרה

מישראל. [=אתיא עדה עדה].

ושוב יש ללמוד גזרה שווה שכשם שבכתוב

האמור בקרח "הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה", הכוונה

לעשרה מישראל, כך בכתוב "וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל" הכוונה לעשרה מישראל. [=אתיא עדה

עדה].

לפרוס על שמע - בעשרה

עשרה שבאו לבית הכנסת לאחר שקראו

הצבור את שמע, ורוצים להתפלל עם הציבור,

עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו וברכה

ראשונה שבקריאת שמע, וענין זה נקרא

לפרוס על שמע, מלשון פרוסה, כלומר

שעושים חצי הדבר, ועל ידי זה מספיקים

להתפלל עם הציבור.

ודווקא בעשרה יכולים לפרוס על שמע כדרך

שנתבאר, אבל בפחות מעשרה לא. כי אין דבר

שבקדושה פחות מעשרה.

לעבור לפני התיבה - בעשרה

כשיש עשרה, שליח ציבור עובר לפני התיבה

ומתפלל, להוציא ציבור ידי חובתן.

ודווקא בעשרה, אבל בפחות מעשרה, אינו

עובר לפני התיבה. כי אין דבר שבקדושה

פחות מעשרה.

לשאת כפים לברך את ישראל - בעשרה

כשיש עשרה, הכהנים שבהם נושאים את

כפיהם לברך את ישראל.

ודווקא בעשרה, אבל בפחות מעשרה, לא.

קריאת התורה בציבור - בעשרה

ביום שיש בו קריאת התורה. אם יש עשרה,

קוראים בתורה. ואם אין עשרה אין קוראים.

מפטירין בנביא בציבור - בעשרה

ביום שמפטירין בו בנביא. אם יש עשרה,

מפטירין בנביא. ואם אין עשרה אין מפטירין.

מעמד ומושב למת - בעשרה

כשנושאים את המת לקברו, אם הם עשרה,

עוצרים בדרך שבע פעמים לבכות את המת,

והרוצה לספדו יספוד.

ובכל פעם שעוצרים, אומרים להם, עמדו

יקרים עמדו, שבו יקרים שבו.

ודווקא בעשרה, אבל בפחות מעשרה אין דרך

ארץ להטריח שליח לכך, ולקריתם יקרים,

שאם כן מה הנחת למרובים.

ברכת אבלים - בעשרה

ברכת אבלים היא ברכה שהיו אומרים

ברחבה אחר קבורת המת. ומברכים את

האבלים ואת המנחמים.

ומאחר שלאילו ברכה לעצמם, ולאילו ברכה

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף כג

לע"נ פינחס יוסף ז"ל בן מיכל ויעקב תורג'מן יבלחט"א

לעצמם, אין מברכים, עד שיהיו מאלו עשרה,

ומאלו עשרה.

מנחמים אומרים לאבלים, "אחינו, בעל

נחמות ינחם אתכם, ברוך אתה ה' מנחם

אבלים".

ואבלים אומרים למנחמים, "אחינו, בעל

הגמול ישלם לכם גמולכם הטוב, ברוך אתה

ה' משלם הגמול".

תנחומי אבלים בשורה - בעשרה

כשחוזרים מקבורת המת, אם הם עשרה,

עומדים בשורה סביב האבל, ומנחמים אותו.

ודווקא בעשרה, אבל אם אינם עשרה אינם

מנחמים בשורה.

ברכת חתנים - בעשרה

במשתה הנישואין, אם יש עשרה, מוסיפים

בברכת המזון ברכות חתנים, המבוארות

במסכת כתובות.

ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן, שחתן

מצטרף למנין עשרה.

זימון בשם - בעשרה

במסכת ברכות מבואר, ששלושה שאכלו

כאחד, מוסיפים בברכת המזון ברכת זימון,

לצרף ברכתם יחד, שאומר להם האחד נברך

שאכלנו משלו, והם עונים ברוך שאכלנו

משלו.

וכשהם עשרה, מוסיפים בברכה זו הזכרת

השם, שאומר להם המזמן, נברך אלקינו

שאכלנו משלו, והם עונים, ברוך אלקינו

שאכלנו משלו.

אבל בפחות מעשרה אין דרך ארץ להזכיר את

ה'.

פדיון קרקעות הקדש - בעשרה

הבא לפדות קרקעות מיד הקדש, צריך

לפדותם בבית דין של עשרה, ואחד מהם כהן,

שיעריכו כמה הקרקע שווה.

וביאר שמואל הטעם, שמתוך כך שנאמר

בפרשיות פדיון הקדשות עשר פעמים

שיהיה ההקדש בפני כהן, [שלש פעמים

בערכין, ושלש פעמים בבהמה, וארבע פעמים

בקרקעות], למדנו שצריך שיהיה הפדיון בפני

עשרה בני אדם.

ובפעם הראשונה שנאמר שיהיה אותו אדם

כהן, הדבר מלמד שעליו להיות כהן. אכן כדי

ללמד שגם כל השאר יהיו כהנים, לא היה

צריך לפרש שיהיו כהנים, ודי היה לומר

שיהיה הפדיון בפני איש, והיינו אומרים, שהוא

איש כמו הראשון, כלומר כהן, ומאחר שנאמר

שוב ושוב כהן ולא ישראל, כל אחד הוא מיעוט

אחר מיעוט, וכלל בידינו, אין מיעוט אחר

מיעוט אלא לרבות, ואם כן כל שאר התשעה

יהיו אפילו ישראלים.

והקשו על כך, כי אף אם מכל זוג, השני נחשב

מיעוט אחר מיעוט, הראשון שבכל זוג אינו

מיעוט אחר מיעוט. ואם כן יהיו חמישה

כהנים וחמישה ישראלים, ונשאר הדבר

בקושיה.

שומת אדם - בעשרה

רבי אבהו ביאר שהכוונה למי שאומר "דמי

עלי", כלומר דמים כפי השווי שלי, אתן

להקדש, ומעריכים כמה עבד דוגמתו שווה,

ונותן הדמים להקדש.

ומאחר ששומתו כעבד, יש לשומו בבית דין

של עשרה ואחד מהם כהן, כאופן הערכה של

פידיון קרקעות המבואר לעיל.

והסיבה לכך (ויקרא כ"ה מ"ו), כי עבדים הוקשו

לקרקעות, שנאמר "וְהִתְנַחֲלֶתֶם אִתָּם" את

העבדים "לְבַנְיָקָם אֲחֵרִיכֶם לְרֵשֶׁת אַחְזָה לְעַלְמֵם

בְּקָהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאֲחִיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא

תִּרְדָּה בּוֹ בְּפָרְדּוֹ". ואם כן, מאחר שמעריכים אותו

כעבד, יש להעריכו כמו שמעריכים קרקעות.